

FIȘA DISCIPLINEI

DISCIPLINA: TEOLOGIE DOGMATICĂ ORTODOXĂ

Pr. Prof. Univ. Dr. Ștefan Buchiu

I. FINALITĂȚI

1. Receptarea autentică și precisă a Tradiției dogmatice a Bisericii
2. Formarea unei viziuni unitare și interdisciplinare în abordarea și expunerea dogmelor centrate triadologic-hristologic și în unitatea eclesială dintre dogmă-spiritualitate-cult
3. Formarea unei conștiințe eclesiale, care implică disponibilitatea spre dialog intercreștin, în scopul prezentării tezaurului dogmatic și spiritual al Bisericii Ortodoxe
4. Formarea unei conștiințe eclesiale catafatic-apofatice și a capacității de deschidere spre alte domenii - știință, filozofie - prin evidențierea unei gândiri paradoxale în ceea ce privește omul și cosmosul.

II. OBIECTIVE SPECIFICE

1. Precizarea rolului, locului și importanței disciplinei Teologie Dogmatică Ortodoxă în contextul celorlalte discipline teologice
2. Asumarea sistematică a exegezei biblice contemporane din perspectiva Tradiției patristice în înțelegerea dogmelor
3. Accentuarea perspectivei eclesiale, patristice și experimentale în abordarea, aprofundarea și exprimarea dogmelor
4. Cunoașterea contextului proclamării dogmelor în cadrul Sinoadelor Ecumenice și asumarea acestora în conștiința Bisericii
5. Prezentarea specificității Tradiției biblice-patristice răsăritene în înțelegerea, exprimarea și experimentarea dogmelor
6. Cunoașterea și împrăștierea conținutului Dogmaticii Ortodoxe din perspectivă teologică, istorică și misionară
7. Depășirea conținutului abstract al Dogmaticilor din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea
8. Familiarizarea cu principalele contribuții, pe care Teologia Dogmatică Ortodoxă le-a produs în cadrul sintezei neopatristice
9. Disponibilitatea Teologiei Dogmatice Ortodoxe de a participa la un dialog constructiv intercreștin și interreligios, în contextul lumii globalizate și secularizate
10. Capacitatea de a înțelege importanța dogmelor Bisericii și în context interdisciplinar prin identificare unor punți de dialog între cei ce studiază Teologia Dogmatică și

reprezentanții științei și filosofiei actuale și capacitatea exprimării dogmelor în contextul cultural actual

11. Formarea unei conștiințe teologice, dogmatice și experimentale în înțelegerea eclesială a dogmelor
12. O bună orientare în bibliografia specifică cercetării Teologiei Dogmatice Ortodoxe și a aspectelor conexe din creștinismul actual

III. MODALITĂȚI DE REALIZARE:

Expunerea, analiza, problematizarea, conversația, dezbateră, studiul de caz.

IV. EVALUAREA studenților:

- Evaluarea parțială (formativă), cu măsuri de ameliorare, realizată prin aprecierea răspunsurilor orale.
- Evaluarea finală (sumativă - cumulativă) realizată prin examen (colocviu) și întocmirea unor lucrări de cercetare.

V. TEMATICA :

SEMESTRUL I (anul III) - 14 prelegeri

I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

1. Noțiunea, împărțirea, metoda și scopul Teologiei Dogmatice Ortodoxe
2. Teologia Dogmatică Ortodoxă în perspectivă istorică: A. Tradiția patristică; B) Bisericele locale: a) Biserica Ortodoxă Română; b) Biserica Ortodoxă Rusă; c) Biserica Ortodoxă a Greciei; d) Biserica Ortodoxă Sârbă; e) Biserica Ortodoxă Bulgară; f) diaspora ortodoxă a secolului al XX-lea; g) sinteza neopatristică din secolul al XX-lea
3. Teologia Dogmatică Ortodoxă în context interdisciplinar: a) raportul cu celelalte discipline teologice; b) raportul cu filosofia și știința; c) raportul cu Sfânta Scriptură și cu exegeza biblică
4. Caracterul paradoxal al dogmelor ca adevăruri revelate, păstrate și explicitate de Biserică.

II. REVELAȚIA DIVINĂ, FUNDAMENTUL DOGMELOR ȘI AL DOGMATICII ORTODOXE

1. Cele două moduri ale Revelației divine: natural și supranatural. Raportul dintre aceste două moduri reflectat în dogmele și în viața Bisericii.
2. Lucrarea iconomic-perihoretică a Sfintei Treimi în cadrul Revelației dumnezeiești desfășurată în creație și în Biserică.

3. Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, modalități de păstrare și de transmitere a Revelației divine. Relația interioară dintre Biserică, Sf. Scriptură și Sf. Tradiție. Inspirație și Revelație
4. Biserica, organul de păstrare și de fructificare a Revelației divine
5. Revelația divină în contextul cultural-religios contemporan și răspunsul Bisericii Ortodoxe.

III. CARACTERUL ECLESIAL-SACRAMENTAL ȘI ASCETIC-MISTIC AL CUNOAȘTERII LUI DUMNEZEU

1. Cunoașterea lui Dumnezeu. Considerații generale. Moduri ale cunoașterii lui Dumnezeu.
2. Caracteristicile specifice ale cunoașterii lui Dumnezeu.
3. Caracterul eclesial-sacramental al cunoașterii lui Dumnezeu.
4. Caracterul ascetic-mistic și experiențial al cunoașterii lui Dumnezeu.
5. Dinamismul cunoașterii lui Dumnezeu.

SEMESTRUL II (anul III) - 14 prelegeri

IV. SFÂNTA TREIME - DUMNEZEUL TRIPERSONAL AL BISERICII

1. Sfânta Treime - Dumnezeu Unul în Ființă și întreit în Persoane.
2. Taina Sfintei Treimi reflectată: a) în creație; b) în Sfânta Scriptură; c) în Sfânta Tradiție.
3. Formularea dogmei Sfintei Treimi. Raportul dintre Persoane, Ființă și energiile divine necreate în Sfânta Treime.
4. Lucrarea perihoretic-icomică a Persoanelor Sfintei Treimi în creație și în Biserică
5. Unitate și distincție în Sfânta Treime. Monarhia Tatălui, izvor al unității Sfintei Treimi.
6. Problematika contemporană privind Sfânta Treime; distorsionările adaosului Filioque și consecințele istorico-dogmatice ale unei controverse

V. SFÂNTA TREIME - ORIGINE, VIAȚĂ ȘI SCOP AL CREAȚIEI

1. Lumea, operă a iubirii Persoanelor Treimii, destinată transfigurării
2. Structura rațional-apofatică a lumii, ca semn al prezenței Logosului prin Duhul Sfânt în ea
3. Crearea, constituția și scopul omului, act special și personal al Dumnezeului Treimic
4. Starea primordială a omului, ca posibilitate a îndumnezeirii sale în comuniune cu Dumnezeu și în relație responsabilă cu semenii și cu cosmosul. Distincția între chip și asemănare.
5. Caracterul personal-comunitar al omului. Răspunsul antropologiei ortodoxe la provocările contemporane cu privire la viața și la persoana umană.

6. Căderea omului și distorsionarea armoniei stării primordiale: a) în relație cu Dumnezeu; b) în relație cu sine însuși; c) în relație cu cosmosul; d) în relațiile interumane
7. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu asupra creației Sale, reflectată în Sfânta Scriptură și în Tradiția Bisericii
8. Crearea lumii nevăzute și relația ei cu Dumnezeu și cu lumea văzută. Căderea îngerilor, prezența diavolului în lume și rolul lui în susținerea și promovarea răului

SEMESTRUL I (anul IV) - 14 prelegeri

I. IISUS HRISTOS, DUMNEZEUL-OM, MÂNTUITORUL NOSTRU

1. Rolul Logosului divin și al Duhului Sfânt în pregătirea omenirii pentru întruparea Logosului: a) la poporul evreu; b) la popoarele păgâne
2. Iconomia mântuirii realizată în Persoana divino-umană a lui Iisus Hristos prin Întrupare, Jertfă, Înviere și Înălțare. Centralitatea lui Hristos în credința, în viața și în spiritualitatea Bisericii
3. Persoana divino-umană a Mântuitorului Iisus Hristos mărturisită în Sfânta Scriptură și în Tradiția Bisericii: a) dogme; b) spiritualitate; c) cult
4. Consecințele soteriologice ale unirii ipostatice și implicațiile acestora pentru îndumnezeirea omului și transfigurarea cosmosului. Definiția dogmatică de la Calcedon și îmbogățirile ei ulterioare.
5. Cele trei direcții privind lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos și implicațiile eclesial-misionare ale celor trei slujiri ale Mântuitorului

II. MÂNTUIREA OMULUI ÎN HRISTOS PRIN DUHUL SFÂNT ÎN BISERICĂ

1. Prezența și lucrarea lui Hristos prin Duhul Sfânt în Biserică, în scopul înfierii credincioșilor de către Tatăl
2. Mântuirea sau îndreptarea omului credincios în Tainele Bisericii prin har, credință și fapte bune
3. Integrarea membrilor Bisericii în comuniunea Sfinților prin Tainele Bisericii. Preacinstirea Maicii Domnului, cinstirea sau venerarea sfinților, a sfințelor icoanelor și a sfințelor moaște
4. Dimensiunea ontologică, cea ascetic-duhovnicească și cea personal-comunitară a desăvârșirii omului prin Duhul Sfânt în unire cu Hristos.

III. BISERICA - TRUP SACRAMENTAL AL LUI HRISTOS ÎN DUHUL SFÂNT

1. Întemeierea teologică și istorică a Bisericii și semnificația acesteia pentru mântuire
2. Constituția teandrică a Bisericii, fundamentată în constituția teandrică a lui Iisus Hristos

3. Prezența și lucrarea Sfintei Treimi în Biserică. Reflectarea modelului de comuniune a Sfintei Treimi în structura sobornicesc-comunională a Bisericii
4. Însușirile Bisericii și semnificația lor soteriologică și teologic-misionară
5. Prezența și lucrarea Preoției lui Hristos în Biserică și prelungirea acesteia prin lucrarea ierarhiei Bisericii și prin preoția generală a credincioșilor

SEMESTRUL II (anul IV) - 12 prelegeri

IV. SFINTELE TAINЕ - MIJLOACE DE COMUNIUNE MĂNTUITOARE A OMULUI CU DUMNEZEU ÎN BISERICĂ

Generalități despre Sfintele Taine: definiție, împărțire, număr, semnificații

1. Fundamentul trinitar-hristologic și cel eclesiologic-eschatologic al Sfintelor Taine
2. Dimensiunea ascetic-mistică și cea rațional-duhovnicească a Sfintelor Taine
3. Taina Botezului; Taina Mirungerii; Taina Euharistiei - importanța lor pentru viața personal-comunitară a credincioșilor Bisericii
4. Taina Mărturisirii; Taina Preoției; Taina Nunții; Taina Maslului - importanța lor pentru viața personal-comunitară a credincioșilor Bisericii
5. Îndumnezeirea omului și transfigurarea cosmosului în Tainele Bisericii, prin împărtășirea harului dumnezeiesc
6. Dimensiunea soteriologică, cea personal-comunitară și cea liturgic-vindecătoare a Tainelor.

V. LUCRURILE DE PE URMĂ ȘI VIAȚA VIITOARE

1. Realitatea morții și semnificația ei teologică
2. Judecata particulară a sufletului după moarte și consecințele ei. Importanța menținerii comuniunii cu cei adormiți prin rugăciune și prin milostenie
3. Semnele Parusiei, sfârșitul lumii și chipul înnoit al lumii; transfigurarea lumii prin lumina trupului îndumnezeit și pnevmatizat al lui Hristos
4. A doua venire a Domnului, învierea morților, natura trupurilor înviate și judecata universală
5. Eternitatea raiului și a iadului. Viața veșnică, înțeleasă ca și comuniune nesfârșită a sfinților și dreptilor cu Hristos în Împărăția Preasfintei Treimi

BIBLIOGRAFIE

I. OPERE ALE SFINŢILOR PĂRINŢI

1. Sfântul Atanasie cel Mare, *Tratat despre Întruparea Cuvântului*, col. PSB, vol. 15 trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987
2. Cabasila Nicolae, *Despre viața în Hristos*, trad. Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997.
3. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, în „Scrieri”, partea I, col. PSB, vol. 38, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991
4. Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, Editura Scripta, București, 1993.
5. Sfântul Ioan Damaschin, *Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
6. Dionisie Areopagitul, *Despre Teologia Mistică, Despre ierarhia cerească, Despre ierarhia bisericească*, în „Opere complete”, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Paideia, București, 1996
7. Sfântul Grigorie Palama, *Cuvânt pentru cei ce se liniștesc cu evlavie; al treilea dintre cele din urmă. Despre sfânta lumină*, în Filocalia, vol. 7, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1977
8. Sfântul Grigorie Palama, *Tomul aghioritic*, în Filocalia, vol. 7 trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1977
9. Sfântul Grigorie Palama, *Despre împărtășirea dumnezeiască și îndumnezeitoare*, în Filocalia, vol. 7, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1977
10. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre făcerea omului*, în „Scrieri”, partea a II-a, col. PSB, vol. 30, trad. Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998
11. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri dogmatico-polemice și morale*, col. PSB, vol. 30 trad. Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998
12. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice*, trad. Pr. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Anastasia, București, 1993
13. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, col. PSB, vol. 80, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1983.
14. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în Filocalia, vol. 3, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Harisma, București, 1994.
15. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Mistagogia*, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000

16. Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în Filocalia, vol. 6 trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1977
17. Sfântul Teodor Studitul, *Iisus Hristos Prototip al icoanei Sale*, trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Alba Iulia, 1994.
18. Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, în „Scrieri”, partea a III-a, col. PSB, vol. 12, trad. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988

II. TRATATE ȘI MANUALE DE TEOLOGIE DOGMATICĂ

1. Bria Ion, pr. prof. *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Editura Cartea creștină, 1999
2. Popescu Dumitru, pr. prof. *Iisus Hristos Pantocrator*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005
3. Stăniloae Dumitru, pr. prof. *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I-III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978.
4. Nicolae Chițescu, Isidor Todoran pr. prof, Ioan Petreună pr. prof, *Manual de Teologie Dogmatică și Simbolică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1958
5. Matsoukas Nicolaos, *Teologia dogmatică și simbolică*, vol. II: *Expunerea credinței ortodoxe în confruntare cu creștinismul occidental*, trad. Nicușor Deciu, Editura Bizantină, București, 2006.

III. LUCRĂRI DE SPECIALITATE

1. Alfeyev Ilarion, mitropolit, *Taina credinței. Introducere în Teologia Dogmatică Ortodoxă*, trad. Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2014
2. Bel Valer, pr. prof. *Unitatea Bisericii în teologia contemporană*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003
3. Bobrinskoy Boris, pr. prof. *Taina Preasfintei Treimi*, trad. Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
4. Bria Ion, pr. prof. *Spre plinirea Evangheliei. Dincolo de apărarea Ortodoxiei: exegeza și transmiterea Tradiției*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002
5. Buchiu Ștefan, pr. prof. *Cunoașterea apofatică în gândirea Părintelui Stăniloae*, Editura Libra, București, 2002
6. Buchiu Ștefan, pr. prof. *Maica Domnului. O introducere în teotokologia ortodoxă*, Editura Sigma, București, 2006
7. Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Știința mântuirii*, Editura Basilica, București, 2014
8. Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Teologie și Spiritualitate*, Editura Basilica, București, 2009
9. Evdokimov Paul, *Ortodoxia*, trad. Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996

10. Evdokimov Paul, *Cunoașterea lui Dumnezeu în tradiția răsăriteană. Învățătură patristică, liturgică și iconografică*, trad. Pr. Lect. Univ. Dr. Vasile Răducă, Editura Christiana, București, 1995.
11. Felmy Christian Karl, *Dogmatica experienței eclesiale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, trad. Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, Editura Deisis, Sibiu, 1999
12. Florovsky George, pr. prof. *Biserica, Scriptura, Tradiția. Trupul viu al lui Hristos*, trad. Florin Caragiu, Gabriel Mândrilă, Editura Platytera, București, 2005
13. Ică I Ioan jr, diac prof. *Canonul Ortodoxiei. Canonul Apostolic al primelor secole*, Editura Deisis/Stavropoleos, 2008
14. Ioja Cristinel, pr. prof. *O istorie a Dogmaticii în Teologia Ortodoxă Română*, Editura Prouniversitaria, București, 2013
15. Lossky Vladimir, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad. Pr. Dr. Vasile Răducă, Editura Anastasia, București, 1993
16. Lossky Vladimir, *Introducere în teologia ortodoxă*, trad. Lidia și Remus Rus, Editura Enciclopedică, București, 1993
17. Lossky Vladimir, *Vederea lui Dumnezeu*, trad. Maria Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995
18. Matsoukas Nikos, *Introducere în gnoseologia ortodoxă*, trad. Maricel Popa, Editura Bizantină, București, 1997
19. Meyendorff John, *Teologia bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, trad. Pr. Conf. Dr. Alexandru Stan, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.
20. Nellas Panayotis, *Omul – animal îndumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, ediția a II-a, trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1999
21. Pelikan, Jaroslav, *Credo. Ghid istoric și teologic al crezurilor și mărturisirilor de credință în tradiția creștină*, trad. Mihai-Silviu Chirilă, Editura Polirom, Iași, 2010
22. Pelikan Jaroslav, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei I. Nașterea tradiției universale (100-600)*, trad. Silvia Palade, Editura Polirom, Iași, 2004
23. Pelikan Jaroslav, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei II. Spiritul creștinătății răsăritene (600-1700)*, trad. Pr. Prof. Nicolai Buga, Editura Polirom, Iași, 2005
24. Pelikan Jaroslav, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei III. Evoluția teologiei medievale (600-1300)*, trad. Silvia Palade, Editura Polirom, Iași, 2006
25. Popescu Dumitru, pro. prof. Costache Doru, *Introducere în dogmatica ortodoxă*, Editura Libra, București, 1997
26. Romanidis Ioan, pr. prof. *Teologia patristică*, trad. Ion Marin Croitoru, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2012
27. Stăniloae Dumitru, pr. prof. *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol. I, Editura Cristal, București, 1995
28. Stăniloae Dumitru, pr. prof. *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Craiova, 1993
29. Stăniloae Dumitru, pr. prof. *Studii de teologie dogmatică ortodoxă*, Craiova, 1990
30. Stăniloae Dumitru, pr. prof. *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, București, 1993

31. Sterea Tache, pr. prof. *Teologie Dogmatică și Simbolică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003
32. Tulcan Ioan, pr. prof. *Unitatea Bisericii și temeiurile ei dogmatice în Teologia Ortodoxă și Evanghelică-Luterană mai nouă*, Editura Multimedia, Arad, 1999.